
Sistemes polítics comparats

PID_00271359

Patricia Otero Felipe
Leticia M. Ruiz Rodríguez

Patricia Otero Felipe

Professora contractada doctora a la Universitat de Burgos, on imparteix classes de Política comparada i de Mètodes de recerca en ciència política. Les seves línies de recerca se centren en la política comparada, l'estudi dels partits i sistemes de partits, el comportament polític i electoral i els processos de representació política. Amb aquesta temàtica és autora de diversos capítols de llibres i articles científics.

Leticia M. Ruiz Rodríguez

Professora titular en la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia de la Universitat Complutense de Madrid. Imparteix classes de Política comparada i de Sistemes polítics comparats. El seu àmbit de recerca són les institucions polítiques, a més dels partits i sistemes de partits. Sobre aquests temes és autora i editora de diversos llibres i articles publicats en revistes científiques.

L'encàrrec i la creació d'aquest recurs d'aprenentatge UOC han estat coordinats pel professor: Mikel Barreda Díez (2020)

Primera edició: febrer 2020
© Patricia Otero Felipe, Leticia M. Ruiz Rodríguez
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2020
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Realització editorial: FUOC

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars dels drets.

Índex

Introducció.....	5
Objectius.....	10
1. Continguts.....	11

Introducció

La varietat de sistemes polítics que hi ha al món fa necessari un estudi empíric de tipus sistemàtic de les principals diferències i similituds entre aquests. En els mòduls de l'assignatura es duu a terme una comparació en una selecció de països que permetrà valorar els contrastos amb relació als dissenys institucionals, les dinàmiques politicopartidistes, i també amb els processos històrics dels casos objecte d'anàlisi.

Per a l'estudi dels sistemes polítics des d'una perspectiva comparada s'han seleccionat vuit sistemes polítics en què s'analitzarà la seva dinàmica política i el seu disseny institucional. Es tracta dels casos del Regne Unit, França, Alemanya, Bèlgica, els Països Baixos, els Estats Units d'Amèrica, Polònia i la República Txeca.

Els països escollits abasten una varietat de formes d'organització política i institucional (presidencialisme, parlamentarisme –en els seus dos vessants, la monarquia parlamentària i la república parlamentària– i semipresidencialisme), a més de diferents organitzacions territorials (federalisme, Estat unitari, Estat descentralitzat), una varietat de sistemes electorals (proporcional, majoritari i mixt), juntament amb sistemes de partits de diferent naturalesa (amb variacions en el seu grau de fragmentació, volatilitat, fluïdesa i polarització, entre altres aspectes). Les diferències i similituds entre els casos escollits permetran comprendre el funcionament i les conseqüències de l'arquitectura institucional sobre el joc polític. Al mateix temps, l'atenció a l'evolució històrica dels països i dels seus processos més rellevants permetrà contextualitzar l'estudi del disseny institucional vigent als països que s'estudien.

El treball ha estat organitzat en quatre mòduls amb una organització similar en tots ells. En el primer apartat de cada mòdul es fa una introducció en què es justifiquen les raons de la comparació entre els països protagonistes del mòdul. En aquesta introducció s'assenyalen les similituds i les diferències entre els casos. A més, es destaquen els aspectes que caracteritzen amb més força els sistemes polítics escollits. En segon lloc, es fa una contextualització històrica, el propòsit de la qual és destacar els moments més rellevants en l'esdevenir dels països que s'estudien i la manera com han marcat la realitat política i institucional actual. En tercer lloc, l'atenció es deté en la forma d'organització territorial dels sistemes polítics. S'expliquen els contorns de l'organització federal, unitària o descentralitzada dels diferents països que s'estudien. A partir d'aquí, l'apartat següent de cada mòdul se centra en l'organització de la forma de govern, sigui aquesta una monarquia parlamentària, una república parlamentària, un règim presidencialista o un règim semipresidencialista. Sobre aquest tema, s'explicarà el tipus d'elecció i atribucions dels Caps d'Estat en les diferents formes de govern, i també el paper del cap de l'Executiu i la seva elec-

ció en cadascuna d'aquestes formes de govern. L'atenció es detindrà després en l'organització del Parlament i en les funcions que compleixen les diferents Cambres. En cinquè lloc, s'analitza el sistema electoral per a la conformació de les Cambres del Parlament, i també les seves principals conseqüències. En sisè lloc, l'atenció es deté en l'evolució del sistema de partits i en els principals trets del comportament electoral. Per últim, les conclusions fan una mínima recapitulació de l'exposat en cada mòdul.

La distribució dels països en cada mòdul

En el mòdul «L'excepcionalisme de dos països europeus: la democràcia majoritària del Regne Unit i el semipresidencialisme francès» s'estudien dos sistemes polítics que tenen un caràcter excepcional en el si d'Europa: el Regne Unit i França. Per les raons que s'exposen en la introducció del mòdul, tots dos sistemes polítics constitueixen referents singulars en diversos aspectes del seu disseny institucional. Entre altres coses, s'analitza el rol del Cap de l'Estat a tots dos països, hereditari al Regne Unit i electe a França, i també les funcions del cap de l'Executiu i la relació entre tots dos, juntament amb l'organització del bicameralisme que, en el cas del Regne Unit, compta amb una Cambra no electiva malgrat ser una de les democràcies més antigues. A més, el mòdul descriu el sistema electoral de tipus majoritari que opera a tots dos països, alhora que s'assenyalen els matisos que diferencien el sistema electoral francès del britànic. A més, s'intentarà sospesar el seu impacte en el sistema de partits, al Regne Unit amb una fragmentació moderada i a França una mica més acusada. D'altra banda, en aquest mòdul es para esment a l'organització del parlamentarisme britànic, referent europeu per la seva tradició, i també a l'organització menys freqüent semipresidencialista de França i les fortaleses i febleses d'aquest model.

En el mòdul «La dinàmica coalicional en règims parlamentaris: Alemanya, els Països Baixos i Bèlgica» s'analitzen tres sistemes polítics que, malgrat les seves diferències, tenen en comú la forma de govern de tipus parlamentari. Són els casos d'Alemanya, que és una república parlamentària, i de les monarquies parlamentàries dels Països Baixos i Bèlgica. De la comparació d'aquests casos es conclouen les diferències entre els sistemes polítics, malgrat el denominador comú d'una forma de govern de tipus parlamentari. Per a això, cal familiaritzar-se amb el tipus de sistema electoral, mixt en el cas alemany i extremadament proporcional en els altres dos sistemes polítics. D'aquesta manera, s'aprecia que la combinació de la forma de govern i el sistema electoral té força conseqüències en la dinàmica electoral i partidista, tal com es posa en relleu en la construcció de coalicions molt nombroses en els Països Baixos i Bèlgica, amb Governos més inestables, que contrasten amb les habituals coalicions de dos partits a Alemanya amb una tradició de major estabilitat. D'altra banda, en aquest mòdul es presta especial atenció a l'organització del federalisme a Alemanya i a la del federalisme de Bèlgica. Tots dos casos constitueixen exponents

en la direcció contrària quant a l'harmonia amb què discorre l'organització, en el cas alemany, i les friccions d'un sistema com el belga encara en procés de perfeccionament i institucionalització.

El mòdul «El presidencialisme dels Estats Units d'Amèrica» s'ocupa enterament del sistema polític dels Estats Units d'Amèrica, que, al moment oportú, va ser un dels més originals en la seva configuració institucional, alhora que constitueix el sistema polític amb més influència econòmica, política i cultural en l'àmbit mundial. El mòdul atén els moments més rellevants de la seva història, començant per la seva pròpia independència pel que fa a la Corona britànica, i també la promulgació de la seva Constitució. Amb això es va posar en marxa una configuració institucional pionera en aquesta època: un presidencialisme amb una marcada divisió de poders i estructura federal. Així mateix, s'assenyalen algunes de les principals fites al llarg dels segles XIX i XX en què els Estats Units d'Amèrica es van alçar com a primera potència econòmica i militar, incrementant gradualment la seva influència a tot el món. A continuació, es consideren les principals característiques del seu sistema federal, una forma d'organització territorial que ha evolucionat des de la seva configuració inicial en la Constitució. Els apartats següents tracten la Presidència, parant esment no solament en la figura del President, sinó també en les principals estructures executives rellevants per a la seva activitat. Pel que fa al Poder legislatiu, el lector pot conèixer l'estructura bicameral del Congrés, compost per la Cambra de Representants i el Senat. S'aborden les seves principals diferències, i també les funcions que tenen encomanades ambdues Cambres. De la mateixa forma, es presenten els principals trets d'un original sistema judicial. Els dos últims apartats versen sobre el sistema electoral i el sistema de partits i les eleccions. En el primer cas, es presta especial atenció al singular tipus d'elecció presidencial i també al procés d'elecció legislativa. Finalment, el mòdul aborda la configuració del sistema de partits nord-americà, que inclou una breu menció de l'evolució històrica del Partit Demòcrata i del Partit Republicà. A més, s'analitzen els processos de desalineament i realineament que hi ha hagut al llarg del temps als Estats Units d'Amèrica. També es posarà l'accent en algunes eleccions clau i en les últimes tendències amb relació a l'increment substancial de la polarització política.

El mòdul «La democràcia en règims postcomunistes: la República Txeca i Polònia» estudia els sistemes polítics de dos països amb un passat comunista: la República Txeca i Polònia. El recorregut històric pels processos de tots dos països i el seu impacte en l'actual organització política i institucional són la principal contribució del mòdul. L'apartat permet familiaritzar-se amb la importància que exerceix el tipus de règim democràtic previ en la transició a la democràcia, pactada en el cas de Polònia i de transició per ruptura en el cas de l'antiga Txecoslovàquia, i també el ressò postcomunista en la configuració actual de tots dos països. A més, s'analitzen les diferències en el disseny institucional de tipus semipresidencialista a Polònia i de tipus parlamentari a la República Txeca. Igual que en els anteriors mòduls, s'analitza el tipus de sistema electoral i les reformes que ha patit, sobretot en el cas polonès. A més,

s'analitza l'evolució dels sistemes de partits, es valora el potencial del clivatge comunisme-anticomunisme, i també l'aparició de partits amb un discurs nacionalista i autoritari. D'altra banda, en aquest mòdul també es presta molta atenció a l'escissió entre la República Txeca i Eslovàquia i com aquesta es va gestar.

Evidència empírica

Els mòduls combinen la descripció de les institucions polítiques, com ara els sistemes electorals o la forma de govern, amb l'estudi del seu rendiment. Per a això, al llarg dels quatre mòduls es presentarà diferent evidència empírica relativa als casos d'estudi. Entre altres dades, s'inclouen taules amb resultats electorals, dades de composició de les coalicions, llistats de Primers ministres i llistats de Caps d'Estat. A més, s'ofereixen alguns quadres, a manera de resum, de diferències entre les competències i els tipus d'elecció de les Cambres del Parlament, i també quadres explicatius de l'aplicació pràctica d'un determinat sistema electoral, per citar alguns exemples del tipus de material que s'ha preparat per a facilitar la comprensió de les dinàmiques dels sistemes polítics seleccionats. La taula 1 sintetitza els principals trets analitzats als vuit països.

Taula 1. Quadre resum dels principals trets politicoinstitucionals dels sistemes polítics seleccionats

	Forma de govern	Organització territorial	Elecció del Cap de l'Estat	Elecció del Primer ministre o cap de l'Executiu	Tipus de governs més freqüents	Organització de les Cambres	Sistema electoral per a la Cambra Baixa	Trets del sistema de partits
Regne Unit	Monarquia parlamentària	Unitari descentralitzat asimètric	Hereditari	Designat per la Cambra Baixa, que és elegida de forma directa, i nomenat pel Cap de l'Estat	Governos monocolors	Bicameralisme asimètric	Majoritari simple	Bipartidisme imperfecte
França	República semipresidencialista	Unitari descentralitzat	Elecció directa	Designat per la Cambra Baixa, que és elegida de forma directa, i nomenat pel Cap de l'Estat	Governos monocolors	Bicameralisme asimètric	Majoritari amb doble volta	Multipartidisme moderat
Alemanya	República parlamentària	Federal	Elecció indirecta	Designat per la Cambra Baixa, que és elegida de forma directa, i nomenat pel Cap de l'Estat	Coalicions de dos partits	Bicameralisme	Representació proporcional personalitzada (sistema mixt)	Multipartidisme moderat
Països Baixos	Monarquia parlamentària	Unitari descentralitzat	Hereditari	Designat per la Cambra Baixa, que és elegida de forma directa, i nomenat pel Cap de l'Estat	Coalicions multipartidistes	Bicameralisme asimètric	Representació proporcional gairebé pura	Multipartidisme moderat

Font: elaboració pròpia.

	Forma de govern	Organització territorial	Elecció del Cap de l'Estat	Elecció del Primer ministre o cap de l'Executiu	Tipus de governs més freqüents	Organització de les Cambres	Sistema electoral per a la Cambra Baixa	Trets del sistema de partits
Bèlgica	Monarquia parlamentària	Federal	Hereditari	Designat per la Cambra Baixa, que és elegida de forma directa, i nomenat pel Cap de l'Estat	Coalicions multipartidistes	Bicameralisme asimètric	Representació proporcional	Multipartidisme en tots dos sistemes de partits (való i flamenc)
Estats Units d'Amèrica	República presidencialista	Federal	La mateixa persona: elecció indirecta mitjançant col·legi electoral		Governos monocolors	Bicameralisme	Majoritari simple	Bipartidisme
Polònia	República semipresidencialista	Estat unitari descentralitzat	Elecció directa	Designat per la Cambra Baixa, que és elegida de forma directa, i nomenat pel Cap de l'Estat	Coalicions	Bicameralisme asimètric	Representació proporcional	Multipartidisme
República Txeca	República parlamentària	Estat unitari descentralitzat	Elecció directa	Designat per la Cambra Baixa, que és elegida de forma directa, i nomenat pel Cap de l'Estat	Coalicions multipartidistes	Bicameralisme asimètric	Representació proporcional	Multipartidisme

Font: elaboració pròpia.

Objectius

- 1.** Conèixer els principals aspectes del disseny institucional dels sistemes polítics atenent, especialment, la Prefectura de l'Estat, l'Executiu i l'organització del poder Legislatiu.
- 2.** Distingir els trets més rellevants dels diferents models de distribució territorial del poder, amb especial atenció als casos federals.
- 3.** Conèixer els trets del sistema electoral i dels sistemes de partits.
- 4.** Reflexionar sobre les principals tendències electorals i sobre la manera com es configuren les coalicions de govern.
- 5.** Familiaritzar-se amb els principals processos històrics dels diferents sistemes polítics.

1. Continguts

L'excepcionalisme de dos països europeus: la democràcia majoritària del Regne Unit i el semipresidencialisme francès

Leticia M. Ruiz Rodríguez i Patricia Otero Felipe

Introducció

Objectius

1. Context històric del Regne Unit i França
2. El Regne Unit: quatre nacions en un Estat unitari
3. El centralisme francès
4. La monarquia parlamentària del Regne Unit
5. El semipresidencialisme de França
6. El sistema electoral del Regne Unit: *first past the post*
7. El sistema electoral de França
8. El bipartidisme imperfecte i les eleccions al Regne Unit
9. Sistema de partits, partits i eleccions a França
10. El Regne Unit i França: balanç de la seva singularitat

Bibliografia

La dinàmica coalicional en règims parlamentaris: Alemanya, els Països Baixos i Bèlgica

Patricia Otero Felipe i Leticia M. Ruiz Rodríguez

Introducció

Objectius

1. Context històric d'Alemanya, els Països Baixos i Bèlgica
2. L'organització territorial d'Alemanya: el model federal
3. L'organització territorial dels Països Baixos i Bèlgica
4. La república parlamentària d'Alemanya
5. La monarquia parlamentària dels Països Baixos i Bèlgica
6. El sistema electoral mixt alemany
7. La proporcionalitat del sistema electoral holandès i belga
8. Sistema de partits i eleccions a Alemanya
9. Multipartidisme a Bèlgica i Holanda
10. A manera de conclusió: parlamentarisme, multipartidisme i coalicions en els casos analitzats

Bibliografia

El presidencialisme dels Estats Units d'Amèrica

Patricia Otero Felipe i Leticia M. Ruiz Rodríguez

Introducció

Objectius

1. Breu recorregut per dos intensos segles d'història
2. El federalisme dels Estats Units d'Amèrica
3. La Presidència dels Estats Units d'Amèrica

4. El Poder legislatiu
  5. El Poder judicial als Estats Units d'Amèrica
  6. El sistema electoral: l'elecció del President i del Congrés
  7. Sistema de partits, partits i eleccions als Estats Units d'Amèrica
  8. Conclusió: la democràcia segons la fórmula nord-americana
- Bibliografia

La democràcia en règims postcomunistes: la República Txeca i Polònia

Leticia M. Ruiz Rodríguez i Patricia Otero Felipe

Introducció

Objectius

1. El període comunista i la transició a la democràcia a la República Txeca i Polònia
  2. L'escissió de Txecoslovàquia i l'organització territorial de la República Txeca
  3. L'organització territorial de Polònia
  4. La República Txeca com a república parlamentària
  5. El semipresidencialisme a Polònia
  6. El sistema electoral de la República Txeca
  7. El sistema electoral de Polònia
  8. El sistema de partits i les eleccions a la República Txeca
  9. El sistema de partits, els partits i les eleccions a Polònia
  10. La República Txeca i Polònia: balanç del rendiment de dos règims posttotalitaris
- Bibliografia